



ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
24 Ianuarie st. v.
5 Februarie st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea in
Közép-utca nr. 395.

Nr. 4.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Două emancipate.

— Comedie în 4 acte. —

(Urmare.)

Actul III.

Scena reprezintă odaia Vespasiei. Este mobilată bogat, dară fără gust. Statuele cari se află într'ensă, pe la șolduri sunt înfășurate cu câte o frunză de mătăasă séu de tarlatan dublu.

Vespasia șede la mesă, unde continuă de a ceti o poezie dintr'un jurnal.

Scena I.

Vespasia (ceteșce.)

Abia doi ani, de când cu drag
Pe bărbatu-i îl îngropară,
Ș-acum ier voie, glumă, șag,
În inima-i intrară!

(Vorbind.) Așa fineșce poezia mea, care ađi a arătat lumii, că eu rid de a două emancipată din orașul nostru. Păt vedé din ea toți, cât suntem de diferite noi două! Nu me duc eu ca ea prin gimnasiu și prin spitale ca să respir aerul cu bărbățoii și să trag fumul din pipele lor în peptul meu femeiesc. Și apoi miră-te când îți strică numele cel bun! Apoi mai necășeșce-te când cocóna Zinca și cocóna Gripa și cocóna Burete și mătușa Sfecla se scandaliséză de muierile cari scriu și învătă! Ién! Îți strică câte o doctoróie de aceste. Ba filosofé, geológé, ba în teologé, ba în teorie, ba în drépta, ba în stanga, ba doctoróie în tóte! Și le primesc bărbății și vreu să le facă școli! Fireșce, lor le place când de vine câte o găscă, apoi o laudă, apoi i cântă cântări de jertfă înainte de a le omori numele de femeie. Nu le place lor o emancipațiune ca a mea. Eu lucrez cu péna și cu capul, însă lucrez și în sfera casei. Ferb câte o dulcétă înainte de a-mi trimite în lume copíi... (se înspăiméntéză de ce a đis)... mi s'a întors capul! Frup-tul fantasiei! Când și când te mai desfetezi cu vr'un scandal, îl cânti în rimuri — luá-le-ar gazete! nu pré dau onorar. Nu ai decát glorie, și aceea este de multe ori amară. Ah! eu scriu, fiind că trăieșce în mine (se corigă) pe lângă mine dorul de a lăsá flori din maiul vieții mele, înainte de a-mi veni grădinarul. Până atunci, o natură! să îngrigești ca tinereța mea să nu sufere scădere prin schimbările ce se manifestă în împérătia ta. (Se duce la oglindă unde se priveșce.) Ah! trec anii, trec și își lasá urmele ruinátore pe obrajii noștri. Se perd colorile, se veștédesc florile și grațiile se îndepăr-séză. Lumea deșertăciunilor! Trist, fórté trist! Nu mai túnt ce am fost odată. (Cântă cu tristétă)

Nu mai sânt ce-am fost odată !

(se duce iute dela oglindă.) Me ajung melancolifile; um-blă spiritele trecutului prin ruinele prezentului. (Se uită în drépta și în stângă.) Ori nu me aude nimeni? Se vedă omul cum te impresionéză așa o sticlă próstă, rece, pětată, stricată, (dând cu pumnul în oglindă) min-cinósă! Eu, Vespasia Măian, eu poetă, eu fétă mare, eu ființa în anii cei mai interesanți, eu în desperare — eu dubitând de farmecul meu, de farmecul femeii perfecte și cópte? Sânt nătarei și nu bărbăți prostomanii aceia cari umblă după fetițe de școlă; un bărbat cum se cade își va căută o femeie cóptă la minte și — și isprăvită la trup. Ién vedeți... vecina mea, madamă Gușălungă, care are cinci-đeci de ani, un bărbat și opt copii și își ține amant, me rog! Da, amant în tótă forma! cu tóte drepturile! Ședeam ieri séră aci la feréstă, ce se ved vis-à-vis? Cocónă Gușalungă și coconul Gátuscourt se pupau și se stringeau dincolo după perdele. Erá lună... ce frumósă noapte! Priviam la ei și mi se făcuse cêră inima, me tóptam de o simțire plină de dor și de fer-bințelă! Se făcuse târdiu și eu tot ședeam, și tot gân-diam și tot oftam... Când de-odată se deschide ușa și îmi vine madama Gușălungă. „Ne-ai vedút, đice, sânt pierdută! Me vei spune bărbatului meu, me vor dis-prețui copíi mei, me va ride tot orașul... l'am strins, l'am sărutat...” „Da pupă mi-l, da stringe mi-l, dră-guță vecină, da iubeșce mi-l ca să-ți fie haz!” i-am res-puns fiind încă tot impresionată de dulci simțiri și de un dor nespus. Se uită la mine vecina, nu sciea de e drept séu de viséză. „Nu te îngrigi, i spuneam, nu-ai comis nici o crimă, și eu voi tăcé. Bărbatul dtale va fi ca toți bărbății, va alergá și el după rochii și cre-tinți! Copíi — aferim! din ce i considerezi mai mult, din ce pretind mai mult. Vei fi destul cu ei, întrebun-țéză-ți vremea, căci așa nu mai ai multă pentru de a plăcé...” Așá-i spuneam și mai m'a sugrumat vecina de suprindere și de incántare... M'am purtat ca o ade-vérată emancipată, ca și când aș fi umblat tot prin aca-demii și prin spitale. S'o cerc și așa... să încep și eu cu cochetatul, cu morala mai ușorá. Nu... trebuie să me opresc... cel puțin vis-à-vis cu Clopoțel, la care numai soliditatea și inocența-i impune... ah! cât m'an prefăcut inaintea lui și totuș încă nu s'a declarát... și inima mea își cere partea ei de amor... (Întră Si-meon. Aduce o epistola.)

Scena II.

Simeon și Vespasia.

Simeon: Aduc epistola acésta dela dómna de Train.

Vespasia: Pei cu ea! (la parte.) Ah! m'a tre-đit din visul meu!

Simeon: Ei, domnișoră! S'o primești de bună voie! Me cheamă Simeon, Simeon cel drept. Fă bine, că altcum...

Vespasia (la parte): Va fi având la el cuțitul ei de secțiat.

Simeon: Eu nu me tem de nimic. Eu am vădut cadavre...

Vespasia (la parte): Ce diceam? (Tare.) Adă dară zdrăncea aceea!

Simeon: Me rog, nu e jurnalul de ați. (I dă epistola și dice la parte.) Am cetit eu infamia ce ai scris de dna mea; stai, că ți-o resplătesc.

Vespasia (se îndepărtază de el și cetește cu voce scădută epistola primită): „O poezie care a eșit ați în jurnalul nostru local și care este pré réu scrisă, pentru a puté negá faptul, că dta i-ai dat vieță...“ (vorbind la parte.) Auți! eu s'e dau vieță! Mor de rușine. (Cetește mai departe.) „... mi-a documentat, totodată și un ce neașteptat: convinețiunea, că eu mai pot ride. Întemplarea acesta me face s'e renunț la dreptul ce-mi compete, de a presintă judelei cercual o anticuitate precum ești dta...“ (Aruncă epistola pe mėsă.) Învătătură împrumutată din guri întăbăcate. E fără de... (observând pe Simeon.) Ce mai stai, nătăreule?

Simeon: Îmi place s'e studiez efecte. Veți dta, eu cunosc multe, precum: anticuități, oseologie și istorie. (Cu ironie) Tote le-aș puté folosi acuma. De! decă a început s'e se emancipeze acuș dōmnele, apoi nici noi nu putem sta pe loc.

Vespasia: Mișcă-te dar spre ușe!

Simeon (cu un ton șiret și impertinent): Vespasia... Vespasia...

Vespasia: Obraznicule!

Simeon: Unde... unde ți-am dat eu de nume? Ei! eră un împărat dl Vespasian. Nu cumva dl soț?

Vespasia: Ureche lungă! Cetești istoria? Nu ți-au intrat în cap datele?

Simeon: De! mumiile me se conservă mai îndelungat.

Vespasia: Afară, ticălosule!

Simeon: Voiam s'e dic, că s'ar puté. Veți dta, domnișoră, mie mi-a plăcut acel Vespasian. El a zidit un templu, ce se numia „de pace“.

Vespasia (la parte): Sluga ca stăpăna. Amēndoi învățați.

Simeon (privind-o cu ironie): Vorbesc de multă pace zidurile. Apoi a mai făcut o amfibie.

Vespasia: Un amfiteatru.

Simeon: Dela acela nu a rămas fără numai ruine. (Privind-o impertinent.) După aceea: totala risipire a Ierusalimului. S'a făcut absolută pustietate și câmp steril.

Vespasia: Ieși!

Simeon: Îmi faci nedreptate, domnișoră. Ar fi de dorit ca dta s'e iei în considerațiune, că me cheamă Simeon, ca pe acel suflet bun de Simeon, care atunci s'a pus în fruntea jidovilor și a pornit cu ei spre recucerirea Ierusalimului. (Mēsărând-o de sus până jos.) Precum cunosc eu Ierusalimul cel decădūt, apoi s'e nu te miri, când nici harem un jidov nu se sdrobește după el. (Șiret.) I duc respuns la dna?

Vespasia: Spune-i s'e te instrueze ca pân'acum. I faci onore.

Simeon: Gāndești dta, că dēnsa care lucrăză și umblă cât e ziua, mai vede sēra, când sosește aca-sa, alt ceva decât copilița ei? (Își șterge cu măneca lacrimile din ochi.) Ți se pare, că a inviat mama (Grachilor. (După o paușă.) Și dta vei fi avēnd vr'o măță p'aci.

Vespasia: Veți de ieși odată, ticălosule!

Simeon (cu multă flegmă): Nu trimiți nici o vorbă?

Vespasia: Ți-i, că înroșesc, când îmi aduc aminte, că numele meu se pronunță totdeauna cu al ei.

Simeon: Nu-ți întipui, domnișoră! Pe la noi nu stau borcanele cu carmină. Dōmnei mele însă i se suie la cap un sânge cald, tiner, nezugrăvit, când i dic ómenii că sūnteți emancipate amēndoue. Ei! Ei! alta-i emanciparea noastră.

Vespasia: Ieși-vei odată, slugă necioplită? (Cade pe scaun.) Au! nu mai pot!

Simeon (o privește suridēnd): Iēn poeta din cetatea noastră. Luptă bună m'am luptat! (Iese cu pași măreți. Întră Clopoțel.)

Scena III.

Clopoțel și Vespasia.

Clopoțel: Vin s'e-ți spun, că mai trăiesc. Nu ai ideie, drăguță domnișoră, ce va s'e dică frica de poliție. Puteam eu șei, că nu-mi vor da s'e mănānc din căldarea ce-o tot duc arestanții din bucătăria lor de curte. (Cu o privire desmerdătore.) Comptam pe dta.

Vespasia (la parte): Ah! omul acesta me iubește! (Tare.) Ț-aș fi copt tot tortate.

Clopoțel: Însē totuș m'am înfricoșat. Ține, ține! Par c'aud tot lanțuri.

Vespasia: Te-ai putut convinge despre afecțiunea noastră. Fratele meu îndată te-a smuls din mână dreptății.

Clopoțel: Ce dreptate? N'avea dreptate, nici o dreptate, s'e se 'ndoiescă de dreptatea mea.

Vespasia: Însē totuș te temeai. Te-am vădut eu după ce te lāsără poliștiții. Ți jocau genunchii.

Clopoțel: Jocau? Clătinau cu capul, vēdēnd că se pōrtă de nas legile.

Vespasia: Decă le este nasul așa lung.

Clopoțel: Sē nu glumim! Legile sūnt sfinte. (O ia de mână, misterios.) Nu cred nici eu istoria cu bētrānul venerabil. Mi se pare, că au numai de gānd a înșelā rudele.

Vespasia: Dta creți, că fratele meu...

Clopoțel: Nu te irită, domnișoră! Sē-mi permiți, nu este pré strict nici dnia lui în ceea ce privește adevērul.

Vespasia: Șei dta?

Clopoțel: Acea, sē veți, mi-o aprobēză mai mult vorba d-lui obiēnuită, că pe dta te-a scăpat de patru-deci de ori...

Vespasia (iute): Oficierii din vecini?

Clopoțel: Țiua sfântului Haralambie! Față de o astfel de afirmare... da...

Vespasia: Are d-lui nițel nărav...

Clopoțel (la parte): Am prins-o. Mai dicea lăptosul cel de ieri, că sūnt avocat prost. Trebuie s'e scot din ea, că ce dice Măian de istoria vēduvei. Sē me port precum i place ei!

Vespasia: Te-a portat și pe dta cu promisiunea mānei Angelicei. Minți el, minți ea.

Clopoțel: Nu i-o pot uită. Mi-a fost făgăduit-o, încă înainte. (La parte.) De! sē me 'ncerc a o căștigă pe partea mea. (Tare.) Nu-ți pot întocmai spune, de când...

Vespasia: Vorbește, domnule! (La parte.) Aș voi s'e șei, că până unde a mers neingrigirea fratelui meu față de mine? (Tare.) Dta dispuni de o limbă alēsă.

Clopoțel: Eră pe timpul acela, când dl Măian abi începuse a gustă fericirea. Atunci când în seri de vēră petrecea cu tinera-i soție...

Vespasia: S'o ierte Dumnețeu!

Clopoțel (continuând)... ce numesc ómenii „vieță de rai“.

Vespasia: Totuș nu-mi place natura paradisului.

Clopoțel: Te rog să aibi încredere în mine! Voiu și respectă simțul de fătă mare. (Continuându-și povestea.) Și își repetau declarațiunile ferbinți amoroase...

Vespasia (plecând ochii, la parte.) Îmi vorbește ca unei copile de cinci-spre-dece ani.

Clopoțel (uitându-se la ea, la parte): Ién veđi privirea-i prefăcută! (Continuând, tare)... netemându-se de vr'un ascultător. Dta erai mică p'atunci...

Vespasia: Da, mică, foarte mică. (La parte.) Ce ușor se pot aci înșelă bărbații! Eram de două-deci și doi de ani.

Clopoțel (la parte): Aveai tu în spate un pătrar de secol! (tare, continuând)... Când de odată observară că sînt vęđuți.

Vespasia (la parte): Ȑre sę fie șciut, cę-mi plăcea sę-i vęd? Ah! n'am fost nici odată nesimțitoare pentru iubire.

Clopoțel (continuând)... De pe hornul casei se uită la ei o pasere. Ea se scusă și le spunea în limba ei, cę este amica iubirii, ba! cę și aduce adese ori inamorațiilor cęte un gentil present.

Vespasia (cu ochi plecați): Vr'o ierbă sęu vr'o grăuntă?

Clopoțel (continuând): Asta mi-o spunea fratele dtale. Ce ție, mi-o spunea? Îmi promitea posesiunea mai tårdie a probabilului present, de cumva va fi de felul acela, ce după o modă asiatică are trebuință și la noi de o împunsătură de ac în urechi. Trecu vorba și paserea plecă. Sosi însă primăvera și cu ea ierăș veni oșpele liberal cu presentul din țera piramidelor.

Vespasia (la parte): Mor de rușine! Acı nu-ți ajută decăt prefacerea cę nu-l înțelegi. Și cum mi-o spune de decent! E plin de considerare.

Clopoțel (continuând): Oșpele, care asemenea omenilor fuduli și fără de tact, avea și el năravul a face sgomot mult înainte de a donă. Taca, taca, taca, tac, tac! Așă-i umblă ciocul, până ce dna Măian...

Vespasia: Sę o ierte Domnul sfânt!

Clopoțel (continuând): Căpėtase o migraină acută de atăta tęcănitură și cęđu la pat... Cu multă tęcere intră acuma paserea în sanctuariul dōmnei...

Vespasia (șoptind rușinosă): Va fi fost în salon.

Clopoțel (continuând): Și i puse ca de obicei cadoul pe așternut...

Vespasia: Dnia ei cam ținea trumeau-l incuiat.

Clopoțel: Destul, cę paserea în fine ș-a împlinit promisiunea. Cu naiba-s coco...

Vespasia (il intrerumpe iute)... librii.

Clopoțel (ridęnd cu hohot): Librii! Ha, ha, ha, ha! Librii, Librii, Librii! Ha, ha, ha, ha! Librii. (Intră Bărcescu cu un aer de tot ingrigit.)

(Va urmă.)

Alesandrina Mateiu.

B l ă s t ę m.

riu, ce pintre sęcii te strecuri povestind
Ș'al tęu sin alba lună il vede tręsărind;

Usuce-sę ntr'o clipă și pęră pe vocie
Și sęcii și ręcite; ș'o jalnică pustie

Sę arđă împrejuru-ți sub arșița de vęră,
Sę gęmă cu nroziere în iernile amarę.

În drumu-i unda-ți tristă o flóre nu 'ntálnescă,
Și glasul tęu poetic etern sę amuțescă.

Sę vrei a te întorce, dar sę mergi tot nainte
Pe nisipiș, pe petri, sub sōrele ferbinte,

Până de tot secă-vei, sę nu remăe 'n lume
De valul tęu nici urmă, nici urmă de-al tęu nume!

Când ea pe-aici va trece sę-și mai aduc' aminte...
Nimic sę nu găsescă din ce-a fost înainte,

Loc verde sę nu vęđă privirca-i obosită,
Sę caute odihnă pe-o pętră inęrită;

Apoi resune vaea de tânguirea sa
Și 'n chinu-i sę nu pótă o lacrămă vęrsă!

M. Pompiliu.

Sistemul industrial cel mai potrivit pentru starea actuală a poporului român.*

După timp și după împrejurările proprii fie-căreia țeri, industria ca și agricultura se pōte practică în trei moduri deosebite; cu alte cuvinte într'o țēră pōte sę esiste industria mare, medie și mică, sęu: fabrica, industria domestică și meseria, după cum în exploatațiunea agricolă esistă cultura mare, cultura medie și cultura mică. Luând ca exemplu o țēră dintre cele mai înaintate, pe Englitera, constatăm, cę cu privire la industrie predominșce aceea ce se numeșce fabrica, adecă industria în mare, alături cu care funcționeză industria domestică și foarte puțin meseria. În aceeași țēră cu privire la exploatațiunea pământului se află în frunte aceea ce se numeșce cultură mare, atāt de lăudată de unii dintre economiștii englezi și alături cu dęnsa cultura medie și pe alocurea cultura mică.

Predomnirea aceleia din cele trei forme sub care se arată industria ori agricultura, constitușce aceea ce putem numi sistemul sęu regimul industrial ori agricol al localității.

Cu privire la exploatațiunea pământului cestiunea de a se șci care dintre cele trei sisteme de cultură, adecă cultura mare, medie și mică este de preferit, a fost discutată de cătră cei mai de frunte economiști și rezultatul părerilor emise este cę, ori-ce s'ar țiece, nu este în folosul unui stat ca sę domnșcă cultura mare; cę din tōte punctele de privire esistența celor trei sisteme este preferabilă, dându-se cāt mai mare întindere culturai mijlocii și celei mici.

Pentru industrie cestiunea este de abiă pusă, și acęsta se esplică printr'aceea, cę ceea ce se numeșce industrie mare, fabrica, de abiă datęză dela inceputul secolului. În timpul de față industria mare ocupă un loc însemnat și tinde a-și lărgi sfera de activitate. Cu tōte aceste, alături cu fabricile și uzinele cele mari, lucręză nenumęrate industrii domestice și meserii care, făcęndu-se bine estimațiunea, produc mai mult de cāt industria mare. Nu este aci locul sę cercetăm care sistem industrial este de preferit din punctul de vedere al intereselor generale ale unei societăți; are sę mai trecă timp până când economiștii vor supune cercetărilor lor cestiunea industriei mari, medii și mici, după cum a făcut cu cultura mare, medie și mică.

În România neavęnd ceea ce se numeșce o industrie, nu putem alege. Întrebarea care se pune este: fiind date împrejurările economice și sociale în care se

* Din scrierea autorului intitulată: „Cum se pōte fondă industria în România”, apărută de curęnd la București. Red.

află țera noastră; având în vedere că marea majoritate a populației române locuiește la țară; considerând, că în starea de astăzi nu dispunem nici de capitalurile necesarii, nici de capacitățile cerute pentru a organiza industria mare; ținând seamă de natura climei noastre care condamnă la o neactivitate silită populația rurală în timpul iernei; având în vedere, că după fericitele deprinderi ale poporului nostru femeia și copiii, adică familia, nu este condamnată a trăi mai mult în ateliere; ținând seamă de toate aceste împrejurări și de altele nementionate: Care sistem industrial trebuie adoptat și încurajat în țera noastră?

Ori când s'a vorbit de întemeierea industriei la noi s'a înțeles, în general, înființarea de fabrici, cu alte cuvinte introducerea industriei mari. Fără a me rosti contra industriei mari; fără a pretinde că nu se pot înființa în România mai multe fabrici, țin se constată, că ori-care ne-ar fi aspirațiunile, trebuie să ne convingem, că pentru ca înființarea de fabrici să se facă în proporțiuni mari, se cere ca poporul să fi ajuns la oarecare grad de dezvoltare economică. Fabricile mari presupun înainte de toate capitaliști mari și industriali învățați în fabricațiunea ce-și aleg, piețe pentru desfacerea produselor și în cele din urmă muncitori mulți și nevoiți prin starea lor să consimtă a se supune vieții subordonate a fabricelor. Am pute cită exemple numeroase pentru a dovedi cumcă încercările făcute pentru a întemeia industria mare în localitățile care nu întruniau condițiunile enumerate mai sus n'au produs rezultatele așteptate, cu toate încuragiările și protecțiunile ce li s'au acordat.

Pentru tot omul care cunoște țera noastră fiind învederată cumcă nu întrunește încă condițiunile cerute pentru creațiunea industriei mari, mi se pare că pentru moment trebuie să înlăturăm din programul nostru economic introducerea ei în România. Dîcînd acesta sînt departe de a înțelege, că nici o fabrică mare nu se poate înființa în țera noastră; din potrivă sînt de părere, că pentru fabricarea unor obiecte, pentru extracțiunea și fabricarea unor produse industriale, usina și fabrica nu numai că se poate, dară trebuiesc preferite. Când susțin, că nu se poate admite introducerea industriei mari, înțeleg introducerea sa ca sistem, preferindu-se industriei domestice și meseriei. Înlăturînd pentru timpul de față industria mare, credem că organizațiunea noastră industrială trebuie să se întemeieze pe înființarea industriei domestice și a meseriilor. Cu timpul, când condițiunile economice ale țerei se vor schimba, industria mare se va împune dela sine. Aceasta este calea naturală a dezvoltării economice în toate țările și prin urmare nu poate fi altfel în țera noastră.

Înainte de a pași mai departe să lămurim aceea ce se înțelege prin industria domestică, seu sistemul domestic, după cum dîc englesii, ori manufactura, după cum propune economistul german Roscher. Industria domestică este un termen de mijloc între industria mare seu fabrica și între meserie, adică industria practică de un singur meseriaș. Acest sistem de industrie se practică în mai toate staturile Europei și în general prin sate de cătră cultivători dimpreună cu familia lor și cu ajutoare din afară. Industria țesutului, a pânzeturilor, a postavurilor și altor stoffe ne înfățișează un exemplu de industrie domestică chiar în staturile unde fabrica funcționează deja cu mare succes. Cultivătorii neavînd de lucru pentru tot anul, nu numai iernă, dară și în celelalte ano-timpuri, au învățat pe lângă plugărit o meserie oarecare. Astfel chiar astăzi, cu tot progresul la care a ajuns industria mare, funcționează mai multe industrii domestice în Franca, Belgia, Danemarca, Olanda, Țările Scandinave, Germania, Austria, Rusia și chiar în Angliera. De ore ce industria domestică poate

există alături cu fabrica până și în țările cele mai înaintate, este că însușește folose necontestabile atât economice cât și morale și sociale. Toți economiștii cari au tractat chiar în trecăt cestiunea, sînt unanimi asupra punctului acesta; ba unii pare că regretază că acesta formă a industriei a fost înlocuită cu industria mare. O comisiune economică a parlamentului britanic arată, că ceea ce ar fi de dorit este ca cele două sisteme, industria mare și industria domestică să existe în paralel una cu alta, după cum se petrece în marele oraș industrial Leeds, unde fabricanții cei mari de lăneturi, pentru a-și completa asortimentul seu cișitul, cumpără sumă de mărfuri dela fabricanții cei mici. În departamentul Seine-inferieure, Oise, ș. a., una dintre cele mai frumoase și bânose industrii, tabelătoria, se practică după sistemul domestic. Fabricanții mari, care au început prin a fi simpli lucrători, cumpără materiile prime necesarii pentru fabricațiune și le împart între lucrători după case, și în în acelaș timp lucrează și densii cu familiile lor. Până astăzi în hala dela Leeds se află peste 1800 locuri unde de două ori pe săptămână țesătorii de postavuri care lucrează acasă la densii duc postavurile neisprăvite pentru a le vinde fabricanților mari. Acî lângă noi la Brașov și airea, un număr însemnat de sași laborioși și economi țes în familie cunoscutul postav de Brașov și-l desfac pe la comercianți. Vestitele pânzeturii din Germania, cunoscute sub numele de pânză de Olandă, sînt țesute până astăzi de țerani și țerance. Industria dantelei de Bruxelles, renumită în totă Europa, se fabrică și în fabrici, în care se află mai multe lucrătoare, însă cea mai mare cantitate se lucrează acasă, în oraș seu la țară. Industria mătăsărilor dela Créfeld se practică asemenea într'un mod domestic. După ce fabricantul pregătește firele până să fie țesute; le împarte apoi pe la țesători care lucrează în casele lor cu familia și cu ajutoare. În Rusia stoffele de bumbac ordinare sînt țesute toate prin sate de cătră țerani și când sînt gata, fabricanții le vâpsesc. În Elveția broderia este o industrie domestică. Renumitele dantele și broderii de Alençon și Nancy sînt țesute de fete și femei care jumătate anul se ocupă cu lucrările câmpului. Șalurile de Paris se fabrică în mare parte de cătră țerani și alți lucrători din departamente, și se apretă definitiv de cătră fabricanți. La Lyon și la Saint-Etienne, două orașe vestite în lumea întreaga prin înfloritorea lor industrie, țesătorii de stoffe de mătase lucrează mai multă la densii acasă ajutați de familia lor și de lucrători din afară. Apărătorile de Paris (éventails) se lucrează în împrejurimile orașelului Noailles, și se apretă la Paris. La Sheffield în Angliera, centrul fabricațiunii cuțităriei, industria domestică se practică cu deplin succes. Fabricanții de arme dela Liège dau de lucru țeranilor din satele vecine care execută cu multă artă diferitele piese de armurărie. În sfîrșit chiar în țera noastră ce brută industrie avem se practică în familie. Așă spre exemplu, dimia, pânza, țesăturile de borangic, funieria, tăbăcăria, dogăria, rotăria, ferăria, și alte fabricațiuni sînt organizate în mare parte după sistemul domestic. În multe orașe țerancele aduc în zilele de țerg trâmbe de tot felul de pânză, dimii și alte țesături.

Așă dară cu tot progresul ce a făcut industria mare, totuși industria domestică lucrează, și lucrează cu succes alături cu densa, chiar în staturile cele mai înaintate. Dintr'acasta urmază, că ori ce s'ar dîce, acesta formă a industriei nu este destinată a peri, după cum n'a perit și nu va peri cât va fi lumea cultura meșie și cea mică. Afară de acesta trebuie observat că împrejurări locale neîngăduind unui lucrător să se ție numai de o meserie, printr'acasta chiar existența industriei domestice este asigurată. Așă de exemplu în Rusia, în



Carneval!

Scandinavia, în România, natura climei, între altele, îndatorază pe cultivatori să-și creeze și alte ocupațiuni pentru timpul când nu pot lucra la câmp, și aceste ocupațiuni nu le pot afla mai cu succes de cât în industria domestică. Afară de acesta considerațiune vom mai observa, că sunt o sumă de industrii care prin firea lor sunt destinate a se practica în parte după sistemul domestic; astfel sunt industriile de lux prețioase, industria metalelor, ornicația ș. a.

Am dis mai sus, că economiștii recunosc cumcă practicarea a diferite industrii la țără dimpreună cu agricultura, înfățișază interese morale și sociale. Câteva citațiuni vor întări acesta aserțiune.

Economistul francez dl Baudrillart, vorbind despre influința exercitată asupra stării morale prin amestecarea muncii agricole cu munca industrială în satele din Normandia, observază :

„Munca agricolă nu se presintă în totdeuna în Normandia în stare de profesiune exclusivă. Câte-odată pe lângă lucrările agricole se adaugă și practicarea vre-unei industrii. Acest caracter micșt înfățișază un tip de studiat care se recomandă prin folose economice de ore-care însemnătate. Adesea pe lângă bună starea ce rezultă din acesta combinațiune, se pôte adăugi și deprinderi de care morala nu are de cât să se laude. Am putut observa în Normandia exemple de felul acesta foarte convingătoare.

„Astfel sunt țesătorii țărani. Există un număr în destul de mare în apropiere de Elbeuf, a cărora inteligență și dibăcie merită totă lauda. Ei lucrează în industria lânii, și timpul ce le prisosește îl întrebuințază la lucrarea grădinei. Cei mai stăruitori câștigă dela opt până la nouă sute franci pe an. Fetele câștigă o mijlocie de cinci până la șese sute de franci. Adesea țesătorul își are casa sa, cu o curte plantată cu meri său o grădină. Cu chipul acesta are la îndemână ouă, legumi și carnea unui porc pe care-l creșce.

„Întâlnim aceeași practicare de muncă industrială și de muncă agricolă în multe alte localități, pe țărmurii apelor Andella, Eura, Iton, Risle. Și pe acolo înfloreșce fabrica rurală, lăudată cu multă dreptate de economiști ca Rossi și ca Léon Faucher. Se țes stoffe de bumbac și de lână, însă mai cu sêmă de bumbac.

„Cu câtă plăcere vede cineva desfășurându-se acesta industrie țărănească în valea Andellei, care se ține de departamentul Eure . . . Fie-care sat, fie-care cătun, pare a fi un uleiu industriuos . . .

„Aceste populațiuni care exercită industria la țără, cu ore-care amestecare de agricultură și grădinărie, ne-au dat ideia despre o existență în care domneșce o fericită armonie între trebuințe modeste și mijloce suficiente . . .

„Am mai avut alte ocațiuni pentru a observa bunele efecte ale unirei muncii agricole cu munca industrială. Exemple de aceste se gășesc în mai multe regiuni din departamentele Orne și Calvados. Toți țesătorii sunt împrăsciați prin satele care se află în vecinătatea importantului oraș manufacturier Flers. Vița acestor cultivatori țesători înfățișază particularități interesante. Ei au un loc de muncă și nici un instrument agricol. Locul lor îl lucrează vre-un agricultor din vecinătate cătră care se achităză lucrându-i la secerat, la strins fânul și hrîșca : feciorii și fetele țes pânzeturi când n'au de lucru la câmp. În timpul secerișului se duc la lucru și apoi ier se întore la răsboiu.

„În satele din vecinătatea orașelor Caen, Bayeux și Cherbourg se fabricază dantele prin sate și odinioră peste 70,000 femei se îndeletniceau cu acesta fabricațiune.

„Am puté cită în fine alte tipuri de acesta com-

binățiune de lucrări agricole și industriale. Unul dintre acestea ne-a impresionat aprôpe de Conches, în departamentul Eure, represintat prin ferari vërtoși. Forga disă Vieux-Conches este interesantă din acest punct de vedere. Lucrătorii ce întrebuințază sunt adevărați ômeni de meserie, și decă sunt cultivatori, sunt într'un mod accesoriu, cu dîilele, cu sêptemănille și cu lunile. Petrec mai tot anul fabricând instrumente agricole. Mai toți au câte o bucată de pământ, pe care-l lucrează și nu-l perd din vedere; ei lipsesc din atelier cât ține recolta“.

Ilustrul economist germân Rau, în considerațiunile asupra industriei manufacturare dîce între altele :

„Industria manufacturată se pôte exercită simultaneu cu industria agricolă, în așa chip că lucrătorii și câte odată chiar întreprindătorii practicază alternativ pe fie-care dintr'ensele, și în acesta stare, când una, când alta din aceste ramuri va fi cea mai importantă. Când se dă preferință agriculturii, munca manufacturată este o lucrărie accesorie, pe care lucrătorul o exercităză în momentele când nu are de lucru, și mai cu sêmă ierna . . .

„Ne rămâne a privi sistemul acesta din alt punct de vedere. În adevăr, el îmbunătățesce pozițiunea lucrătorilor și mai sigur de cât în cazul când s'ar aplică numai la o singură industrie, i face să îndure mai cu înlesnire momentele de crisă ale uneia său alteia, și i garantază contra efectelor un an rău; le permite să lucreze pe un preț mai ieftin de cât aceia care sunt nevoiți să cumpere toate obiectele de hrană; de aceea și fabricatele lor fiind mai ieftine, sunt preferate în țergurile străine. Afară de acesta, o schimbare de ocupațiuni este foarte folositoare pentru sănătatea lucrătorilor“.

Dl E. de Laveleye tractând despre Economia rurală a Belgiei, vorbeșce și despre fabricațiunea împletiturilor de paie în acele localități ale acestei țeri avute. Între altele eminentul economist dîce :

„Nimic mai interesant de cât acesta modestă industrie agricolă, ale căreia elegante produse, căutate în toate capitalele Europei și chiar ale Americii, fac bogăția a două-zeci de comune rêtăcite pe fruntariile țerei, care de abia le cunoșce . . .

„Acesta industrie dă nașcere unor afaceri în destul de considerabile, (4 până la 5 milioane de franci pe an), și împrășcie o animațiune extremă în satele unde se află stabilită. Se pôte dîce fără exagerațiune, că în industriosele comune Glons și Ronclenge, toți locuitorii trăiesc și se ocupă cu împletitul paielor. Acî se vede un copil, care pe când păzeșce caprele pe marginea pădurei, împleteșce deja paietele de rënd . . .

Economistul belgian după ce face un tablou încântător despre persoanele care lucrează paietele, incheie :

„Este de ajuns să viziteze cineva veselele locuințe grămădite în mijlocul fenețelor de pe țărmurii basinului Jaër, de a vedé rënduiela și curățenia care domneșce într'ensele, pentru a judecă până la ce punct un lucru de mână asocîiat de aprôpe cu munca agricolă pôte să transformeze un canton sărac și isolat.

„Se mai află o altă industrie agricolă în acesta parte a țerii : fabricațiunea coșurilor și altor obiecte de richită, care s'a dezvoltat foarte mult de când se esportază fructe multe în Englitera. În raportul camerei de comerț din Hasselt (1861) se vede, că o singură comună, Stockeim a fabricat în 1860 peste mai mult de 100,000 lei obiecte de richită“.

„Agricultura flamandă are mare asemănare cu a Lombardiei. În câmpiile de lângă Escout și Lys, ca și în acele ale lui Pô și Adda, industria, intim asocîiată cu cultura pământului, a făcut să se nască din cele d'întăiu vécuri ale meșului ev comune făimose, a cărora

putere se p \acute{o} te recuno \acute{s} ce p \acute{a} n \acute{a} ast \acute{a} đi în monumente admirabile . . .“

Celebrul $\mathit{\text{și}}$ de to $\mathit{\text{ți}}$ regretatul economist agronom frances dl L. de Lavergne, vorbind despre agricultura Normandiei, ăice :

„Normandia posed \acute{e} z \acute{a} un element pre $\mathit{\text{ț}}$ ios, care va trebui s \acute{e} servesc \acute{a} c \acute{a} ndva s \acute{e} rezolveze marele problem al organiza $\mathit{\text{ț}}$ ionii industriale, manufactura rural \acute{a} . În v \acute{a} ile din vecin \acute{a} itatea ora $\mathit{\text{ș}}$ ului Rouen prin satele din Orne $\mathit{\text{și}}$ Calvados, atelierul lucr \acute{e} z \acute{a} l \acute{a} ng \acute{a} ferm \acute{a} ; adesea chiar, precum este pentru fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea dantelei, comanda se execut \acute{a} chiar în ferm \acute{a} , între celelalte ocupa $\mathit{\text{ț}}$ iuni domestice, $\mathit{\text{și}}$ lini $\mathit{\text{ș}}$ tea regulat \acute{a} a vie $\mathit{\text{ț}}$ ii c \acute{a} mpestre se alie $\mathit{\text{z}}$ \acute{a} cu fol \acute{o} sele muncii industriale“.

Iet \acute{a} cum se exprim \acute{a} dl E. de Laveleye despre Elve $\mathit{\text{ț}}$ ia :

„Vorbind despre resb \acute{o} iele eroice, cari au liberat pe Elve $\mathit{\text{ț}}$ ian în me $\mathit{\text{d}}$ ul ev, se obi $\mathit{\text{c}}$ inue $\mathit{\text{ș}}$ ce a-i numi un popor de p \acute{a} stori. Espresiunea nu mai este nimerit \acute{a} de c \acute{a} nd cu minunatele progrese cari au f \acute{a} cut din ac \acute{e} sta ț \acute{e} r \acute{a} alpestr \acute{a} ț \acute{e} ra cea mai industrial \acute{a} din Europa. Cu t \acute{o} te aceste tradi $\mathit{\text{ț}}$ ionile vechei st \acute{a} ri de lucruri tot eser $\mathit{\text{c}}$ itez \acute{a} influin $\mathit{\text{ț}}$ a lor. Industria, mai pretudindenea combinat \acute{a} cu agricultura, s'a fiesat mai cu s \acute{e} m \acute{a} la ț \acute{e} r \acute{a} în cant \acute{o} nele Neufchatel, Zurich, Glaris, Saint-Gall, Appenzel, $\mathit{\text{și}}$ cu t \acute{o} t \acute{a} desvoltarea avu $\mathit{\text{ț}}$ iei caracterul na $\mathit{\text{ț}}$ ional a p \acute{a} strat calit \acute{a} țile solide ale spiritului ț \acute{e} r \acute{a} nesc : pruden $\mathit{\text{ț}}$ a, economi \acute{a} , lipirea de vechile deprinderi. Cu modul acesta, sub formele unei democra $\mathit{\text{ț}}$ ii radicale, se perpetue $\mathit{\text{z}}$ \acute{a} un spirit conservator care serv \acute{e} z \acute{a} de lest (savur \acute{a}) republicei în mijlocul prefacerilor neîncetate pe care le provoc \acute{a} $\mathit{\text{și}}$ le înlesne $\mathit{\text{ș}}$ ce institu $\mathit{\text{ț}}$ ionile diferitelor cant \acute{o} ne“.

„Esist \acute{a} în Svedia, ăice dl Ljungberg, un fel de activitate industrial \acute{a} , cu totul particular \acute{a} , mai veche de c \acute{a} t meseriile $\mathit{\text{și}}$ fabricile, $\mathit{\text{și}}$ care nu este mai pu $\mathit{\text{ț}}$ in important \acute{a} ; ea constitue de secolii un isvor în $\mathit{\text{ș}}$ emnat pentru existen $\mathit{\text{ț}}$ a poporului svedes; ac \acute{e} sta este industria domestic \acute{a} , s \acute{e} u de cas \acute{a} , care se practic \acute{e} z \acute{a} în nop $\mathit{\text{ț}}$ ile cele lungi ale iernei în localit \acute{a} țile nordice; popora $\mathit{\text{ț}}$ iunea rural \acute{a} , relativ num \acute{e} ros \acute{a} , ne put \acute{e} nd afl \acute{a} de lucru în afar \acute{a} , lucr \acute{e} z \acute{a} în cas \acute{a} mobile, ornice de lemn, ăice de Germania, arme $\mathit{\text{și}}$ alte obiecte metalice, $\mathit{\text{și}}$ mai cu s \acute{e} m \acute{a} ț \acute{e} s \acute{a} turi“.

C \acute{a} teva cuvinte asupra industriei domestice practicat \acute{a} prin satele din Rusia. Iet \acute{a} ce ne spune dl Buschen despre fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea uleiului : „Cele mai multe fabrici nu se țin de categoria întreprinderilor industriale ficse. În guvern \acute{a} mentul Kursk s \acute{u} nt numai 42 de fabrici permanente, al \acute{a} turi cu care lucr \acute{e} z \acute{a} 150 stabilimente rurale a $\mathit{\text{ș}}$ edate pe propriet \acute{a} țile cele mari $\mathit{\text{și}}$ pe la ț \acute{e} rani, cari produc cel pu $\mathit{\text{ț}}$ in de trei ori mai mult de c \acute{a} t produc $\mathit{\text{ț}}$ iunea oficial \acute{a} a fabricilor. Acela $\mathit{\text{și}}$ cas s'a constatat în mai multe guvernamente $\mathit{\text{și}}$ în mai multe localit \acute{a} ți din centrul imperiului.“

Ac \acute{e} sta fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iune în mare parte domestic \acute{a} nu numai c \acute{a} indestul \acute{e} z \acute{a} trebuin $\mathit{\text{ț}}$ ele poporului rus, dar \acute{a} $\mathit{\text{și}}$ esport \acute{e} z \acute{a} uleiul pentru mai multe milio $\mathit{\text{ne}}$.

Cu privire la fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea ț \acute{e} s \acute{e} turilor de in, de c \acute{a} nep \acute{a} $\mathit{\text{și}}$ de bumbac, acela $\mathit{\text{și}}$ scri $\mathit{\text{t}}$ or ne spune, c \acute{a} : „Cu t \acute{o} t \acute{a} desvoltarea cea mare ce a luat fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea ț \acute{e} s \acute{e} turilor de bumbac în Rusia, industria inului ocup \acute{a} locul d'înt \acute{a} iu între industriile textile. Ac \acute{e} sta industrie risipit \acute{a} prin sate $\mathit{\text{și}}$ prin casele ț \acute{e} ranilor, nu se p \acute{o} te estim \acute{a} de c \acute{a} t aproximativ. Nu se afl \acute{a} sat în Rusia în care s \acute{e} nu se afle ma $\mathit{\text{ș}}$ ini de tors $\mathit{\text{și}}$ de ț \acute{e} sut. În 1864 se aflau 73 fabrici mecanice de ț \acute{e} sut cu 13,000 de lucr \acute{a} tori.“

„La aceea $\mathit{\text{și}}$ epoc \acute{a} esistau peste 3,000,000 de torc \acute{e} tore cu 500,000 de ț \acute{e} s \acute{a} tori cari se îndeletniceau cu industria inului afar \acute{a} din fabric \acute{a} .

„Acelea $\mathit{\text{și}}$ particularit \acute{a} ți cari caracteris \acute{e} z \acute{a} industria inului se g \acute{a} desc $\mathit{\text{și}}$ în industria c \acute{a} nepei. Prepara $\mathit{\text{ț}}$ iunea preliminar \acute{a} a c \acute{a} nepei brute se face de c \acute{a} tr \acute{a} ț \acute{e} rani; torsul $\mathit{\text{și}}$ ț \acute{e} sutul asemenea.“

„Peste tot se aflau 176 de fabrici cu 5000 de lucr \acute{a} tori.“

„Îns \acute{e} al \acute{a} turi cu ac \acute{e} sta fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iune propriu ăis \acute{a} , o popora $\mathit{\text{ț}}$ iune de peste 500,000 de suflete lucr \acute{e} z \acute{a} c \acute{a} nepa cu m \acute{a} na, at \acute{a} t pentru trebuin $\mathit{\text{ț}}$ ele sale c \acute{a} t $\mathit{\text{și}}$ pentru esport \acute{a} țiune $\mathit{\text{și}}$ comer $\mathit{\text{ț}}$ ul interior.“

„Drilurile, p \acute{a} nzele ordinare $\mathit{\text{și}}$ p \acute{a} nzele pentru cor \acute{a} bii se produc mai cu s \acute{e} m \acute{a} de industria rural \acute{a} .

„Afara de cele 360 stabilimente pentru fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea ț \acute{e} s \acute{e} turilor de bumbac, o parte din popora $\mathit{\text{ț}}$ iunea rural \acute{a} lucr \acute{e} z \acute{a} prin sate la fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iunea ordinar \acute{a} în contul fabrican $\mathit{\text{ț}}$ ilor care-i procur \acute{a} bumbacul. Peste 350,000 de lucr \acute{a} tori rurali se ocup \acute{a} cu ac \acute{e} sta industrie“.

A $\mathit{\text{ș}}$ put \acute{e} înmul $\mathit{\text{ț}}$ i cita $\mathit{\text{ț}}$ ionile, îns \acute{e} mi se pare inutil. Din c \acute{a} ți scri $\mathit{\text{t}}$ ori am cetit care, direct s \acute{e} u indirect, atinge ces $\mathit{\text{t}}$ iunea industriei aliat \acute{a} cu agricultura, n'am aflat nici unul care s \acute{e} nu împ \acute{a} rt \acute{a} șe $\mathit{\text{ș}}$ c \acute{a} p \acute{a} rerile celor ce am citat.

Cu c \acute{a} t trece timpul, cu c \acute{a} t se desvolt \acute{e} z \acute{a} industria, cu c \acute{a} t se vorbe $\mathit{\text{ș}}$ ce mai des de a $\mathit{\text{ș}}$ a numita organiza $\mathit{\text{ț}}$ iune industrial \acute{a} , cu at \acute{a} t economi $\mathit{\text{ș}}$ tii $\mathit{\text{și}}$ al $\mathit{\text{ți}}$ scri $\mathit{\text{t}}$ ori recunosc, c \acute{a} nu numai eser $\mathit{\text{c}}$ itarea unor industrii de c \acute{a} tr \acute{a} cultivatori este un lucru de mare folos at \acute{a} t pentru indivi $\mathit{\text{d}}$ ii c \acute{a} t $\mathit{\text{și}}$ pentru stat, dar \acute{a} , dec \acute{a} s'ar put \acute{e} ca t \acute{o} te industriile s \acute{e} fie duse la ț \acute{e} r \acute{a} , nimeni nu ar perde $\mathit{\text{și}}$ to $\mathit{\text{ți}}$ ar c \acute{a} știg \acute{a} .

Eu cred, c \acute{a} din c \acute{a} te am spus fie-care s'a putut încredin $\mathit{\text{ț}}$ a, c \acute{a} interesul ț \acute{e} rei n \acute{o} stre este de a se introduce industria domestic \acute{a} în ora $\mathit{\text{ș}}$ e $\mathit{\text{și}}$ sate, în monastiri, ș \acute{o} le profesionale $\mathit{\text{și}}$ în peniten $\mathit{\text{ț}}$ iare; ca ț \acute{e} ranii cu familiile lor pe l \acute{a} ng \acute{a} cultura p \acute{a} m \acute{e} ntului, s \acute{e} se îndeletnic \acute{e} sc \acute{a} , c \acute{a} nd le prisose $\mathit{\text{ș}}$ ce timpul, mai cu s \acute{e} m \acute{a} i \acute{e} rna, cu vre-o fabrica $\mathit{\text{ț}}$ iune, care se va potriv $\mathit{\text{a}}$ mai mult cu împrejur \acute{a} ril localit \acute{a} ții.

Introducerea industriei în satele n \acute{o} stre între altele : 1 $^{\circ}$ va îmbun \acute{a} ț \acute{a} ți pozi $\mathit{\text{ț}}$ iunea cultivatorilor; 2 $^{\circ}$ va permite s \acute{e} se prefac \acute{a} în obiecte fabricate mul $\mathit{\text{ț}}$ ime de materii prime pe care le esport \acute{a} m p \acute{a} n \acute{a} la grani $\mathit{\text{ț}}$ a spre a le primi fabricate de cultivatorii din Transilvania $\mathit{\text{și}}$ aiurea; 3 $^{\circ}$ va da de lucru popora $\mathit{\text{ț}}$ ionii rurale care perde at \acute{a} t timp pre $\mathit{\text{ț}}$ ios peste an, neav \acute{e} nd de lucru; 4 $^{\circ}$ va emancip \acute{a} în parte ț \acute{e} ra de îndatorirea de a aduce din afar \acute{a} p \acute{a} n \acute{a} $\mathit{\text{și}}$ cele mai neînsemnate obiecte fabricate; 5 $^{\circ}$ va form \acute{a} un personal pre $\mathit{\text{ț}}$ ios pentru fabricile ce se vor înfiin $\mathit{\text{ț}}$ a pe viitor în ț \acute{e} r \acute{a} ; 6 $^{\circ}$ va contribui s \acute{e} creeze o industrie adev \acute{e} rat na $\mathit{\text{ț}}$ ional \acute{a} în Rom \acute{a} nia; $\mathit{\text{și}}$ în fine va contribui la înaintarea agriculturii.

O condi $\mathit{\text{ț}}$ iune îns \acute{e} pentru ca t $\acute{o$ te aceste s \acute{e} se realizeze, pentru ca industria domestic \acute{a} s \acute{e} se întemeieze $\mathit{\text{și}}$ s \acute{e} prind \acute{a} r \acute{a} d \acute{a} cin \acute{a} în ț \acute{e} ra n \acute{o} str \acute{a} ; condi $\mathit{\text{ț}}$ iunea este ca mai to $\mathit{\text{ți}}$ dela mic p \acute{a} n \acute{a} la mare, particulari $\mathit{\text{și}}$ guvern, s \acute{e} ne unim într'un g \acute{a} nd $\mathit{\text{și}}$ s \acute{e} ăicem : voim. $\mathit{\text{și}}$ eu cred c \acute{a} vom fi capabili s \acute{e} lu \acute{a} m o asemenea hot \acute{a} rire, mai cu s \acute{e} m \acute{a} c \acute{a} nd ni se va demonstra, dup \acute{a} cum ni s'a mai demonstrat, c \acute{a} cu o asemenea reform \acute{a} economic \acute{a} este strins legat \acute{a} chiar existen $\mathit{\text{ț}}$ a n \acute{e} mului rom \acute{a} nesc; c \acute{a} a st \acute{a} rui în nep \acute{a} sare c \acute{a} nd t \acute{o} t \acute{a} lumea lucr \acute{e} z \acute{a} pe capete, este a ne pronun $\mathit{\text{ț}}$ ia singuri sentin $\mathit{\text{ț}}$ a. Nu, Rom \acute{a} nii cari au luptat v \acute{e} curi pentru ap \acute{e} rarea p \acute{a} m \acute{e} ntului str \acute{a} moșesc; cari își redob \acute{a} ndir \acute{a} independen $\mathit{\text{ț}}$ a v \acute{e} rs \acute{a} nd torrente de s \acute{a} nge, $\mathit{\text{și}}$ impu $\mathit{\text{d}}$ u- $\mathit{\text{ș}}$ i cele mai dure-rose sacrificii, nu, ei nu se vor da în laturi c \acute{a} nd este vorba de a înt \acute{a} ri $\mathit{\text{și}}$ a asigur \acute{a} independen $\mathit{\text{ț}}$ a $\mathit{\text{și}}$ libertatea statului Rom \acute{a} n.

P. S. Aurelian.

Să latinisăm ori ba?

(Fine.)

Latinisarea românească, și încă latinisare în nu mică măsură, a fost, este și va fi pentru noi necesitate, forte firască și rațională necesitate.

Iată teșea noastră față de latinofobi și de declamările despre latinismul ultrat al Transilvanianilor. Demonstrarea ei e jocărie, de orăce adevărul ei este băttor la ochi pentru ori ce lector cugetător și imparțial.

Noi Români nu puteam să nu latinisăm, îndată ce la apărerea aurorii evului nou sub influința ideilor nouă începem și noi a ne deșteptă din ce în ce și a veni la conșcirea-de-sine, îndată ce începem a ne formă o literatură propriu dișă.

Până atunci, ales însă în primele secle ale evului međiu și pe la mijlocul acestuia, după decăderea potestății și culturii române în Dacia pintre adversitățile invasiunilor barbare, precum coloniștii latini daciani așa și limba lor eră părășită și lăsată în voia sorții, în voia poporului copleșit de întunerecul ignoranței. Dialectul latin dacian în cestiunarele timpuri și secle mai de loc nu, séu forte puțin va fi fost scris.

În atare stadiu, ca ori care altă limbă, limba strămoșilor noștri încă fu predomnită întru desvoltarea sa de așa numita lege a inerției séu comodității. Poporul fără cultură adecă are forte puține necesități materiali și intelectuali, forte puține idei și concepte, deci graiul séu pré fireșce se reține la o sumă minimă de cuvinte. Amésurat acesteia, de și limba latină vulgare a coloniștilor din Dacia pe timpul înfloririi acesteia a fost de bună sémă binișor de avută și opolentă și fără îndoielă mult mai curată de ingrediente străine, dară după căderea Daciei și a imperiului roman apusen între împregiurările desastrose ale străbunilor începă și cęnsa a decăde, sărăcind, corumpęndu-se și corcindu-se tot mai mult.

Causa o aieptarăm mai sus: e legea, de altminte între atari giurstări forte naturală, a inerției și comodității. Strămoșii căduți din ce în ce mai afund în neșciință din limba latină vulgare adusă din Italia, dederă numérose cuvinte uitării, de orăce acum nu le mai avea ideile și conceptele; scóseră din us și părășiră multe omonime și sinonime, fiind că cele puteau nașce pericolul ecuivocității, ieră cestora nu le mai pricepea și distingea nuanța înțelesului; acceptară une vorbe și expresiuni străine dela gințile învecinate, de care réu nu se póte feri de tot nici o limbă din lume, mai vértos limba poporală; schimbară au părășiră unele forme gramaticali și sintactice, cum și unele sunete și complecse consonantice, pentru că de o parte poporul de jos, conform stării sale culturale mărginite, e mai puțin scrupulos întru alegerea formelor limbali mai corecte și întru folosirea lor acurată căreia-și la locul seu, de altă parte neglige mult puțin și pronuncia esactă, condus fiind de instinctul comodității cât mai mari întru funcționarea organelor vorbirei.

Iecă pe scurt, cam în ce mod ni se formă, în întunerecul primei jumetăți a evului mijlociu ca într'o nópte întunecósă a creațiunii, limba românească ca limbă a parte, de-sine-stătătore, din graiul latin rustic adus în romanticele regiuni ale peninsulei trace și ale Daciei. Limba latină vulgară traco-daciană sărăci și se corupse nu puțin în procesul străformațiunii și strămurării sale în limbă românească; însă acęsta, când prin secl. X se tređi ca majorenă, eră în simburele și esența sa încă tot latină, cât se póte de latină.

În secele următore Români ca atari se arętă din ce în ce mai la vedere pe scena lumei, se afirmă pe sine în varie state naționali. Ci cu acęsta rēdicare

socio-politică a națiunii române eră neapęrat să creșcă împreună și suma elementelor culturali în sinul ei; deci trebui în consecință firască să începă deja a se avęntă pe încet și graiul român. De acea și aflăm acum chiar și despre usul scriptural al românească din seclu în seclu tot mai numérose și mai secure urme.

Într'adevăr progresarea unui popor stă în strinsă legătură cu progresarea limbei lui, și vice-versa; ele se condiționéză una pe alta. „Limba și națiunea cu același pas pășesc, dișea cu drept cuvęnt Paul Iorgoviciu. E lucru pre natural acesta. Înaintarea cutărui popor în cultură și civilisațiune aduce cu sine nesmintit înmulțirea trebuințelor recerute de stremurul esistenței, variiele comodități ale unei vieți mai rafinate, lărgirea cercului de idei și concepte de tot soiul, rafinarea și poleirea gustului estetic, și alte asemeni. Vehicul și mijlocul principal de a le esprime, numi, cuminecă și respândi tóte acele este limba. Ea dară în atare stadiu al vieții unei națiuni are negreșit să pată anumite reforme.

Aste reforme însă în fasea din vorbă a limbei sânt conduse de legea așa numită a luminoșiei și corolariile ei. Cu cultura și civilisațiunea poporului respectiv înaintătore pretind și ideile și conceptele lui înmulțite a fi esprese cât mai adecvat diferitelor nuanțe ale sensului, ceea ce se tēmplă prin asimilațiune, diferențare și alte asemeni operațiuni limbali. Totodată gustul estetic, întocmai ca și desvoltarea ulterioare sănėtósă a organismului limbei, cere imperios purismul séu curățirea limbei de ingredientele străine neimpămęntenite, neasimilate naturii ei. Neologisarea apoi este în parte urmare firască a purificării, trebuind cuvintele străine a fi înlocuite prin altele omogene; dișem însă, că neologisarea e numai în parte urmare a purismului, pentru că în altă și cea mai însămnată parte ea e o consecință rigorósă a ideilor și conceptelor prin cultura creșcinte în națiunea respectivă înmulțite. În fine elemente nou introduse așteptă a fi conformate după puțință celor vechi ale limbei, așteptă analogisarea.

Tóte aceste legi limbali într'un timp mai luminos au mai întunecat se legănă înainte ochilor sufleteșci ai scriitorilor noștri mai distinși, îndată dela începutul literaturii române propriu dișe; ba ei începură, cam cu sfiela novitiilor și în męsura cunoșcințelor sale, a le și aplică. Așa, ca să aducem un exemplu, e cunoscut tuturor, că Luca Stroe Lup încă pe la 1593 se adoperă a scóte ingredientele străine mai băttătore la ochi și a le înlocui cu vorbe mai româneșci în „Orățiunea Domnului“, cum chiamă el „Tatăl nostru“; de unde dl B. P. Hașdeu nu fără cuvęnt il numeșce într'un loc „părintele filologiei romăno-latine“.

Însă cu mult mai vaste și mai fundate cunoșcințe și în deplină conșcirea se apucă de purificarea, neologisarea și analogisarea românească mării noștri literatori de pe la finele seclului trecut și începutul celui presinte. Și óre puteă ei face și lucră altcum? Nu, și de o mie de ori nu. Producem cât de pe scurt argumentele acestui respuns categoric al nostru.

Spiritul evului nou și marile evenimente de pe la finele seclului preces męnară, cu rāpejunea unui torente de munte, până și în țerile locuite de Români unde culture și civilisațiunii apusene, cu mfiel lor de idei, concepte șcl. Cărturarii Românilor prin estea se deștęptă din somnul cel de mórte, în care vęd deodată cu înfiorare că dórme imensa massă a națiunii lor iubite; vęd totodată cu gróză, că constelațiunea politico-socială a Europei amenință pe ginea latină dela Istru și Carpați cu ștergere din cartea vieții; vęd în fine, că salute și scapare nu se póte speră, decât prin respândirea a toți ramii șciințelor între Români a redeșteptă și revocă românia la conșciință națională, a o redeș-

teptă cu atât mai iute, cu cât e mai înapoiată, mai îndărăt remasă.

Ei avea dară, ca tot atâți noi Prometei, să răpescă din ceriu focul lui Joe, schinteia divină a științei, spre a lumina fraților săi de o sânge și de o mamă, spre a lumina celor ce se află întru întunec și în umbra morții. Însă cu ajutorul a ce să aprindă popoului lor facla științelor mântuitoare? La asta se poftia limbă; ei acesta unde și cum eră? Eră amărită, petecosă, sērăcită ca vai de ea; eră „scurtă“, precum se rēspicā metropolitul Teodosiu al Munteniei pe la finele secl. XVII, din care cauză acest mare arciereu nici nu cutezā a traduce românește întreg Liturgiul din limba sērbo-slavonā, ci numai pe jumătate.

Într'adevăr noi abstragem dela faptul, că un om fără cultură, un om din popor, după cum s'a observat și calculat, în tōtă viața sa nu folosește mai mult de 500—1000 de cuvinte, atâte fiindu-i destule peste cap spre a-ș exprime suma de necesități, cugete, idei și concepte de tot soiul, câte bietul are. Din contra omul de cultură mai superioare, literatul usezā nu sute, ci dēci de mii; p. e. în opurile dramatice ale nemuritoriului Shakespeare se numerarā 18,000 de cuvinte diverse. Tot cu dēcile de mii se întrebuintezā cuvintele și la tractarea altor rami de științe, precum: istorico-naturali, matematici, medicinali șcl.

Față de aceste, luați acum făimosul Lesicon de Buda, în care de bărbați erudiți în rēstimp de vre 30 de ani fu adunat tesaurul lexic al limbei române, și anume atât cel de origine latină, cât și cel nelatin, fără alegere (p. e. boșcaș, majameșter, gost, mazil șcl.) La ce număr credeți, rogu-vē, că se urcă într'ensul cuvintele limbei române? Abia la 8—10 mii, cu bun cu rēu; așa cât părintele romanisticii, Fred. Diez, cu drept cuvēt se mirā, că cu tōte ingredientele străine susceptibile de limba română în număr destul de însēmnat, asta rēmase totuș așa de miserā.

Acum chiar admitēnd, că nu tocmai toți provincialismii români au aflat intrare în Lesiconul cestiunat, că ore-care sumă a acelora a scăpat din vederea zelosilor culegători, întrebăm: ce cultură, civilizațiune, științe superioare se putea propune gintei române cu acea limbă a ei și în acea limbă a ei, ce ni o represintă după acele timpuri și impregiurări mai fidel Lesiconul de Buda? ... Ce eră să facă drept'acea literaturii anteseșnani din epoca redeșteptării și regenerațiunii noastre? Originea și tradițiunile latine ale popoului rom., cum și limba lui în simburile și esența sa latină, i avisā inesorabil, dar totodată forțe natural la împrumutare din limba latină ca din mama și peste tot din cea mai afină și mai apropiată românească.

De procedura analogă nu scāpā nici o limbă din lume în mersul său cătră o cultură superioare. Fie-care avū să trecā, și mai mult au mai puțin să se curāțe prin purgatoriul legilor purificării, neologisării, analogisării și al celorlalte. Ierā încāt pentru limba rom. procedura îndegetată a des memorafiilor literaturii anteseșnani ai noștri erā și este nu numai neapărat necesariā, ci într'una tot ce pōte fi mai firesc. Prin dēnsa ajunsēm acolo, de putem astăzi tractā românește veri ce știință, și, procedēnd cu rațiune pe calea apucată, vom putē din ce în ce mai bine; ceea ce însē n'am fi în stare a face cu sērāntocul de gerg poporal, chiar și dēcā l'am mai înavuți nițel, adaugēnd la străinismii Lesiconului de Buda încă și pe celelalte lăpēdături slavo-greco-turcești și slavo-magiario-germânești, câte se mai aud pe ici pe cōle în gura popoului.

Ne prinde cu adevērat mirarea, cum dl T. L. Maiorescu disertānd „În contra neologismelor“ (după firea românească noi am dīce: neologismilor), ierā un al doile scriind „Radicalele“ spre a persiflā ca din serin

pe bieții transilvaniani, apoi al treile tractānd „Latinismul ultrat“, și așa mai încolo: cum asemeni scriitori nu reflectā nici macar atata, că iecā nici titlul eruditelor domnielor sale tractate și comedie nu-l pot înscrie din predilecta limbă poporală?! Cum nu observā, că noi dōue șire nu putem scrie despre vre un obiect ceșcevaș științific, fără ca cel mai puțin jumătate cuvintele să fie neologice, împrumutate din latina au dela surorile neolatine?!... Un Plaut român chiar despredlor ar scrie comediele cele mai geniali și mai neperitoare.

Ori dară vom latinisā și de aci înainte, pentru că nu putem și nu vom putē altcum; ori va trebui să abdicem de tractarea științelor în limba românească. „Tertium non datur“.

Dar me întrebați: ce va fi atunci cu plugariul, agricultorul, industriarul și peste tot cu poporul român mai de jos, cu luminarea lui prin științe propuse într'o limbă latinisată, și deci lui neîntelēsă? Rēspundem: ne vom nisui din rēșputeri a-i lārgi cercul ideilor, conceptelor, cunoștințelor; atunci va pricepe și el pe dī ce merge mai mult și mai bine româneșca literară, latinisată. Aste dōue merg mână în mână; ierā fără memorata condițiune, chiar de s'ar putē propune științele în gergul lui de față, nu ne va pricepe o iotă. Ne vom nisui a-l redicā la noi înteleginții, ierā nu noi ne vom cobori la neputințele lui limbali și intelectuali.

Sē nu ni se obiecte, că noi în aceste șire vorbirăm și vorbim de latinisare în general, pe când scriitorii moderni din România combat numai latinismul ultrat al ardenelilor, nu și latinisarea cumpētată, moderată. Noi vorbirăm așa, fiind că putem demustrā ori când și ori cui, că latinisătorul și nelatinisătorul cel mai ultraist a fost în tōtă viața sa nemuritorul I. Eliade Rădulescu, pe care mai dēunăși frații transcarpațini totuși îl dēificarā, precum forțe nimerit observā și „Observatoriul“ (1882 nr. 1.) De ce-mi împuti dară, frate transcarpatine, lucrul, în care tu pēcătuiși mai mult decât mine?!... Întru acesta pe Eliade nu-l întrecurā nici fie-ierțații ardeleni A. Tr. Laurian, A. Papiu Ilarian etc.; cădī acolo le sūnt „Magazinele istorice“, „Istoriile“ și alte scripte, unele în numărōse edițiuni, din cari se pōte convinge veri-ce nepreocupat, că de și scriu în limbă eclectică, totuși însē cursivă și românească cum se cade.

Dară însē capul așa numitei școle blășiane? Mii de scuse, căci îndresnim a citā și venerandul lui nume! E bine, ilustrul nostru filolog T. Çipariu, întemeiătorul științei între Români, după cum recunōșce și dl T. L. Maiorescu („Critice“), în prețioșele sale scrieri, cari vor remāne pururea tot atate mārğăritarie ale literaturii rom., se conduse asemene de principiele de mai sus, propumnate de noi: purificā, neologisā, analogisā, se întelege că pe cât cu rațiune, pe atât și cu cea mai profundă erudițiune și cunoștință de cauză. Cu tōte aceste nici ēnsuși capul „Direcției noue“ nu cutezā a aflā, că limba romāna a lui Çipariu n'ar fi în tōte fibrele sale perfect corectā românească. (T. L. Maiorescu, „Critice“.)

Sē mai continuām ore cu atari esemple? Nu-i de ce. Vor fi de ajuns și cele deja produse pentru cine are ochi să vedā și urechi să audā și să întelegā.

Nu ne putem însē contenī sē nu atingem la acest loc o credință devenită la noi superstițioșă, după care frații transcarpațini ar avē o limbă romāna mai bună, mai ușorā, decât noi cești dincōce. Concedem acesta în respectul pronunției, nu însē și în al corectității gramaticali. Frații de peste Carpați, puși în condițiuni politico-sociali mai favoritoare, au usul cotidian al româneascăi dela lēgān până la mormēt, în viața publică și privată; ierā „usul face din om maestru“, usul, opera-

țiunea mecanică, ca și în musică și în celelalte arti și afaceri. Din contră — fără vătemarea cuiva fie dis — pentru dezvoltarea și cultura rațională gramaticală a limbii, Românii ardeleni, cel puțin până acum, aduseră de regulă cunoștințe mai vaste și mai întemeiate decât transcarpatinii, în scrierile cărora de cele mai multe ori domnește cea mai completă anarhie gramaticală. Ba unul, scriitor în etate bărbătească, inclinat către principiile „Direcției noue”, nu demult i-o spuse verde scriitorului acestor, că „pe gramatică nu dă o cépă degerată”. Ce nebun de legat eră după acest și după alți asemeni literatori români, Boileau, când în a sa „Arte poetică” scriea :

„Sans la langue, en un mot, l'auteur le plus divin
Est toujours, quoique il fasse, un méchant écrivain !”

De acea noi avem nu știu ce presemț, după carele, decumva densul nu ne înșelă, nepoții și strănepoții noștri cândva vor dice : „limbă ardelenă în gură bucureșcă”, întocmai cum dic frații italieni : „lingva toscana in bocca romana”.

Să nu ni se dică, cumcă noi cu cele precedinți desprețuim limba română populară. Ferescă Ddeu ! Din contră, de repetite ori ne declararăm, că precum ținem poporul de talpa casei națiunii, așa ținem limba lui de basea românei literare, după cum nici nu se pôte altminte ; însă cu alegere rațională, înțeleptă. Mai mult :

chiar gergurile provinciali impregnate de tot soiul de străinismii trebuie, după noi, adunate cu totă grija, de-orăce ne pot dá multe și prețioase desluciri dialectologice, limbistice, istorice, archeologice șcl. Ci din aceste pentru româna literară trebuie ales, pe cât se pôte, numai grăul din polomidă. Așa feceră și mai fac tóte gințile mai civilizate. Esemplele strigă ; le putem auzi cu toții, de nu ne vom astupă urechile.

Convicțiunile noastre din cele precedinți le espusesem ceva mai pe larg într'o cärticică nepretențiosă și debunăsémă și nedefectósă, intitulată „Renașcerea limbii rom. în vorbire și scriere”. Eh dar dl Marcu Emilian ne spune, că lumea s'a schimbat fôrte mult de atunci, pe când sërmanii Români transilvaniani, de și eră trași muri chineșești între Austria și România, tot își procură cärtile române publicate în România. Veđi bine cärti de aceste sosiá Ardelenilor pe calea poliției din Viena, și străpunse la carantină de 50—100 de ori, ca nu cumva ele să impôrte vre o ciumă materială ori spirituală. Românii transilvaniani doriá să cunósca pe frații lor și mișcămintele lor sociali-politice și culturali. Lumea însă s'a schimbat mult : ne asigură dl Marcu Emilian. Ađi modestele mișcări literare ale cestor dincoce sânt dincolo ignorate și desprețuite. De acea ne îndemnarăm a aruncá aceste șire pe papir, pentru a ne salvá estmod ánima și conșciința.

Dr. Gregoriu Silași.



A m a n t a m e a .

— Toast. —

Domnilor !

Am o amantă pe care o iubesc cu totă puterea sufletului meu tiner, fiind că e frumoasă și are :

Ochi ca mura, gură mică,
Suflet mare de voinică,
În a diley dori frumoșe
E a sôrelui mirésă ;
Iér când sôrele apune,
Ea e sora blândeii lune.

Dați-mi voie să vi o laud, căci sânt sigur, că toți o cunósceți și îndată ce ve voui spune numele ei, veți aflá și veți dice, că nu i-am făcut elogiul nici pe de parte așa mare pe cât e ea de frumoșă.

Amanta mea e frumoșă ca o séră senină de maiu, ea e regina codrilor ; are doi ochi ca dóue stele, cari cu privirea lor imi spun, că cine i are, me iubeșce cu așa mare patimă, încât la cel d'intăiu paș de necredință față de ea, e în stare să-mi înfigă în inimă un pumnal cu dóue tăișuri și mort să me blăstème, ca și urgia ceriului să cadă asupra mea.

Fiind fiică a naturii, ea imi impleteșce cununi de flori câmpeneșci ; munții rêsună de cãntecele ei de dor și când cântă câte un cântec eroic, acesta rêsună în codrii seculari ai Daciei și sparie tóte ferele séu sêlbătécimile, ce-i atacă vieța.

Se povesteșce de ea, că e bêtrână, că e de 18 seculi, însă etatea ei pare și este de 18 ani, deórece e gingașă, e tineră ca flórea primăverii, sburdalnică ca zefirul ; ori-cine o vede, se umple de dor și înamorat cade în genunchi înaintea ei.

Amanta mea e fétă de împêrat, însă iubeșce ori ce voinic și din poporul de jos ; ea iubeșce mulți voinici cu suflet mare, însă nici unul nu e jelos de iubi-

rea celuialalt ; iubita mea are un suris pentru toți amanții ei și are un cuvânt de mângâiere pentru tot omul descurăgiat.

Imi veți dice, cum se pôte să o iubești, decă ea iubeșce atâția.

Junele iubeșce cu atât mai cu înfocare, cu cât adorătorii iubitei sale sânt mai bravi și sânt mai mulți. Sânt mulți iubiții ei, însă pentru acésta iubire nu o urêsc, ci ea este pentru mine cu atât mai frumoșă și mai dêmná de iubit, căci nu iubeșce decăt numai voinici de un sânge nobil și respinge cu dispreț pe ori-ce venetic, carele atras de frumșeța ei ș-ar abandoná și tradá amoréză veche. Fie junele cât de frumos, decă el își tradéză amanta lui — iubita mea il respinge cu mândrie și-l disprețueșce ca pe un laș.

Feciori de un sânge, feciori, cari ne-am născut cu iubirea ei în sîn și cu dorul vitejiei — pe noi ne iubeșce ea.

Fața ei ș-o spélă cu apa din përae cristaline și se împodobeșce cu flori din vërfurile Carpaților, iér oglinda ei e marea.

Cinta Carpaților se îmblânđeșce de doinele ei de dor, ângerii saltă veseli la cãntecele ei de bucurie și vulturul se ascunde în înnălțimile ceriului dinaintea privirei ei pătrunđetóre ; ea are surori, dar acele sânt de parte și fericite ; în o casă pompósă cu 5 odăi mari ea singură locueșce. Dómne ! ce frumos sânt ornate aceste odăi. Covórele cele mai frumoșe acoper padimentul ; oglinđile cele mai curate i alină dorul de a se șci frumoșă ; giuvaerele și comorile ei sânt multe și în grămeđi mari și mii de coruri i cântă necontentit și de dor și de amor.

Nu negați ! Toți sânteti amorezați de ea și mai bine haidați să ne întrecem care de care să-i probăm mărimea iubirei noastre. Să-i cântăm unul frumșeța, altul să-i cânte curagiul și toți să o apêrăm de profanarea inimicilor și să-i apêrăm drépta ei moșie, ce i-a dat'o părintele seu :

Deci :

„Hai să dăm mână cu mână
Ce-i cu animă română,
Se 'nvêrtim hora frăției
Cu mirésa României !”

Veți fi aflat numele amantei mele de care vorbesc, dar să ve o spun și eu, că numele drăguței mele și a dvóstre e: „Națiunea Română“.

Eu o iubesc, ea me iubește și am avut drept când am ținut mai înainte, că toți o iubiți și că ne răpește până în al 7-lea cer când ne dă sărutul ei virginal. Ea nu-mi este mamă, ea ne este o mândră amareză; ea e fiica bătrânilor, sora feciúrelor și drăguța voinicilor, copilășul mic încă o iubește și părintele lui nu-l dojenește pentru acesta, ci i ȳice: „iubește-o! iubește-o!“

A greșit cine a ȳis, că națiunea ne e mamă; ea ne este noue tinerilor o amantă, noi toți o iubim și ne vom da și viața ca să o facem să trăiească.

Ved pe ceriu în spaț departe
Stéua ei, vecnică-i sórte;
Ei me 'nchin în răsărit,
Stelei fără de sfințit.

Ea deci să trăiească, amanta noastră: Națiunea Română!

C. P. Pécurar.

E c h o.

Un domn, ce voiă a trece de spiritual, ȳise unei dame într'o societate de mai multe persóne:

— Sciți d-v. dómná, care e diferența între o oglindă și o femeie?

Tinéra damă răspuse, că nu póte sci.

— Diferența e, ȳise tinérul nostru, că oglinda reflectează fără să vorbescă, pe când femeia vorbește fără să reflecteze.

Acest răspuns intrigă pe tinéra damă, și la rëndul ei ȳice tinérului nostru spiritual:

— Dar d-v. veți sci diferența ce este între o oglindă și un bărbat de trampa d-vóstré?

Ací spiritualul nostru o cam vèri pe mánecă, căci nu-și inchipuise, că ecéstă cestiune póte fi propusă și sub forma unei dileme și neputënd răspunde, gentila damicelă i ȳise c'un ton dulce și sonor:

— Diferența e că oglinda e poliată, pe când d-v. nu sânteti poliat.

*

La tribunalul corecțional.

Președintele. Acusatul, ai mai fost condamnat?

Acusatul. Da, domnule președinte, de două ori de doctori.

*

Fragment dintr'o epistolă a unui părinte către fiul său:

„Scumpul meu fiu, îți trimet șese cămăși noue făcute cu șese cămăși vechi d'ale mele. Când le vei usă, trimitemi-le înapoi ca să fac șese cămăși noue pentru fratele teu cel mai mic.

C a r n e v a l.

Timpul veseliei e la culme. Ómenii își uită de tóte necasurile lor. Toți se desfetează. Carnavalul ȳofere tuturor plăceri.

Pictorul ilustrațiunii din nrul acesta, vóind să repesinte carnavalul cu tóte grațiile sale, ni-a înfățișat o femeie în o mână cu cobză, în alta cu un pocal spumând.

Simbolul amorului, al cântecului și al vinului.

I. H.

Literatura si arte.

Di Vasilie Alecsandri a onorat pe redactorul foii noastre cu următórea epistolă: „Mirce șci. 18 januar. 1882. Stimabile confrate. Am priimit astădi volumul

elegant a poeziilor Dvóstre, care a și luat loc în partea cea mai alésă a bibliotecii mele. Cetirea lor mi-a procurat o plăcere cu atât mai vie, că ele sânt inspirate de geniul poeziei populare și de sfânta iubire de patrie. Stilul e corect, versurile armonioúse, simțimentele adevérate și imaginile încântátóre. Dorind cu sinceritate ca acest volum să fie urmat de altele, de aceeaș familie, Ve rog să priimiți mulțămirile mele pentru delicata Dvóstre atențiune către mine și cele mai frățești complimente pentru melodiile Lirei Dvóstre! Devotat confrate V. Alecsandri.“

Concertele românești, precum se șcie, nu pré esceléază în a represintă musica națională, căci cele mai multe programe ale acestora se compun din niște piese străine, classice și neclassice. Acest obicei se practică și la București, de aceea „Binele Public“ se află cu tot dreptul îndemnat a scrie aceste: „Nu sântem, trebuie s'o mărturisim, în contra musicei clasice; ca români, însă, credem că mândria patriotică a ori-cărui om ar cere să ascultăm mai ántai cântecul mohoritelor privighetori din crângurile nóstre și apoi p'al canarilor auriți de la Hanovra și p'al păsărelelor din Bresilia. . . Pentru balurile elegante se prescrie de rigóre cravata albă și haina négră cu códă — pe atât de românești améndoué, cât este românul neromân — și în ceace privesce concertele, nu e puțină a prescrie de rigóre nimic românesc? Acésta însemnéază, că renunțăm de bună voiă la bunurile nóstre moștenești, putënd trece fără nici un păs din parte-ne, la ori-cine ca niște lucruri găsite, ele, care constituiesc tocmai ființa prin escelență a némului românesc; — acésta renunțare mai însemnéază, că noi cunoșcem pe degete tot ce este german, frances séu italian — numai din cea-ce este românesc, nimic: în tocmai ca acea generațiune nobilă, crescută și instruită de guvernantele scăpătate de prin țérrile apusului, generațiune care póte vorbi francesă, fie și ca un de Lamartine, nemțesce cine mai șcie ca cine și — nu vè mirați — nu șcie în care județ se află Bucureșcii!

„Ah, vorbiți, scriți românește,
Pentru Dumneȳeu!“

strigă bătrânul Sion în poesia sa „Limba Românească“, la care ar mai fi putut adăogă și:

„Mai cântați și românește,
Pentru Dumneȳeu!“

Diaristic. „Vulcan“ se numește un ȳiar apărut în Tírgul-Jiului în România.

Musicalie nouă. La Tábornszky și Parsch în Budapesta a apărut: „Jász emlék“ de Halmay Kázmér, prețul 1 fl.

C e e n o u ?

Sciri personale. Regina României a primit din partea regelui Spaniei ordinul damelor nobile al reginei Maria Louisa. — Di Nicolae Bran de Lemeny, din Transilvania, a obținut acordarea drepturilor politice în România. — Príncipele D. Gr. Ghica, despre care scrisesem, că 'n tómnă trecută ș-a frânt piciorul, a început deja să iésă din casă. — Di Adam Tieran, din comitatul Timișórei, la 21 l. c. fu promovat la universitatea din Budapesta doctor în științele juridice.

Carneval. Balul român din Budapesta, care se va ținé în 18 febr., are următorul comitet: președinte Victor Mișciú, vice-președinti Alesandru Duma și Virgiliu Bogdan, cassar Emiliu Poruț; membri: Emiliu Bardoși, Antoniu Boni, Ștefan Godian, L. Goldiș, Constantin Groza, Arpade Cacinca, Iacob Maior, Silviu Moldovan, Corneliu Nicóra, Aureliu Oprea, Aureliu Popoviciu, Iulian Schelegian. — La S. Sebesi se va arangiă în 11 februarie o serată cu danț spre înființarea unui fond pentru ajutorarea școlarilor săraci. — La Lugosi aȳi în 4 febr. se dá o petrecere cu joc în fa-

vórea ambelor reuniuni de dame din loc și a reuniunii damelor române pentru înființarea unui institut de fete. — *Reuniunea femeilor române din Sibiu* va da la 12 februar st. n. bal costumat (calicot) în otelul „Împăratul Romanilor” în favorul școlii române de fete, care se va înființa acolo; damele apar după plac, mascate sau nemascate, în costum de satin vênêt, cu flori de atlas crême. — *La Blasi* se va arangia în 11 febr. st. n. un bal în folosul fondului pentru ajutorarea studenților lipsiți în cas de bôlă. Va mai fi încă un bal la Blaș. Tinerimea școlară însă nu va participa nici la unul, căci un ordin ministerial de nainte cu șese ani interzice acesta. — *La Cacova*, lângă Orașuța, se va da în 5 febr. bal social; vinitul se va întrebuintă la înființarea unei reuniuni de pompieri voluntari.

Hymen. *Dl Laurian Luca*, archivar diecesan în Lugos, la 5 febr. va serbă cununia sa cu domnișora Octavia Popescu în Lugos.

Balul Elisabeta în București. Cetim în „Românul”: În séra de joi, 14/26 ianuarie, M. S. Regele și A. S. principele moștenitor de Monaco, au asistat, în sala teatrului național, la balul cu tombolă organizat în folosul săracilor de societatea de bine-facere Elisabeta, supt patronagiul M. S. Reginei, care fiind încă indispusă, n'a putut luă parte la acesta serbare. Maj. Sa, după ce a fost primită la sosire de d-nii membri ai comitetului societății, a făcut intrarea Sa în sala balului în mijlocul unei multimi compacte ce se înfésă prin parterul și logie teatrului. Represintanții puterilor străine, d-nii ministri, mai mulți membri ai corpurilor legiuitoare, diferitele autorități civile și militare erau prezinți la acesta serbare, la strălucirea și reușita căreia societatea Bucureștilor, luată în diferitele ei trepte, s'a întrecut a contribui. Tóte dómnele purtau costumul național, care, prin varietatea colorilor și lucirea ornamentelor, oferiă privirea cea mai înveselitore. Danșurile, între cari s'au executat mai multe jocuri naționale, au fost foarte animate și tombola, la care au luat parte M. S. Regele și principele moștenitor de Monaco, a avut totul succesul dorit. Augustul Suveran și óspele se s'au retras pe la órele 2, iér balul a urmat cu multă veselie până pe la 4 óre din nópte.

Au murit *Julian Onciu*, unul dintre cei mai bravi și cei mai iubiți preoți în tractul protopopesc al Panciovei, la 11/23 ianuarie în etate de 41 ani, la părintele seu în comuna Uzdin, și a fost înmormântat cu 8 prooți; îl deplânge bétărânel seu părinte Nestor Onciu și numeroșe rude.

Cronica lumei.

Moda dela Paris. Cele mai frumoșe garnisiri de toaletă în sesonul presinte sânt dantelele cu mărgel. Aceste costă mult, dar cele mai multe dame le fac însesi. Se vèd foarte multe toalete negre, cari corespund și eleganței și economiei. O rochie de mêtasă négră séu de satin, cu șlep ce se anină cu nasturi de rochie; cu dóce talie, unul decoltat și altul lung, nu póte sè lipsescă din garde-de-ropa unei dame de modă. Hainele de bal se înzestrăză mult cu juvaere. Brațetele sânt foarte late și se pórtă multe. Florile cele mai întrebuintate sânt: garofița, magnelia, rosa de Crăciun, hanga rosa și albă, mimosa, rosele mestecate cu violele albe și vióelele de diferite colori.

Cel mai mic vapor din lume. S'a construit de curénd în America un vapor, cel mai mic din lume. El este făcut d'un ceasornicar numit D. A. Buck Acesta

e probă d'o minunată abilitate a mânei. Mașina, cu încălditorul séu, regulatorul de vitesă și cu pompa sa de elimentare ocupă în suprafață mai puțin de 3 centimetre. Masina, fără a socoti mësuta pe care ea este aședată, n'are mai mult de 16 milimetri de înălțime. Ea este compusă de 140 bucăți deosebite, unite între dênsele prin 52 mici tuburi cilindrice. Ca sè se umple încălditorul, sunt d'ajuns trei piciături de apă. Pistonul este lung de 2, 3 milimetri și diametrul este puțin mai mic d'un milimetru și jumătate. Mașina întrégă are o greutate numai d'un gram. Ei bine, cu tótă micimea sa, ceea ce este mai curios în această mică mașină, minune d'abilitate mecanică... și de răbdare, este că funcționéză foarte bine.

Ghicitură pătrată

de *Eufrosina Sanzian n. Muntean.*

Din: 3 A, 1 I, 2 S, 2 U, 2 L, 2 E, 1 R, 1 D* — sè se formeze patru cuvinte, ale căror litere inițiale cetite de sus în jos, și dela stânga spre drépta sè fie tot acele.

Cuvintele au sè însemneze:

1) Un patriarc din legea veche. 2) Un proroc și erou strategic israilitén. 3) Un despărțemént vestic al Franciei. 4) Corul preoțimei.

Terminal de deslegare e 15 februarie. Ca totdeuna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea ghicitei de semne din nr. 2:

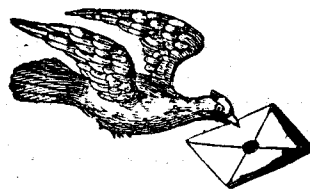
Amară e mórtea când omul e june,
Si diua-i frumoșă și traiul e lin,
Când paserea cântă, când florile spune,
Ca vieța e dulce și n'are suspin!
Sè móră bétărânel ce fruntea inclină,
Ce plânge trecutul de ani obosit;
Sè móră și robul ce 'n lanțuri suspină,
Sè móră tot omul cu suflet sdrobotit!

Bolintinean.

Bine au deslegat-o dómnele și domnișorele: Eufrosina Pop, Amalia Crișan, Zoe Dimbu, Minodora Micșunescu, Maria Popescu, Iosefina Moldovan, Nina Muntean și dl Ioachim Muntean.

Premiul l'a câștigat dl Ioachim Muntean în Gura-riului.

Poșta Redacțiunii.



Periti. Nu se potriveșce în fôia noastră. Tractatul despre etichetă e scris pentru copii, iér nu pentru un public eșit din școle.

Si-am plecat. Ideia nu e nouă. Cealaltă s'a publicat în „Șeșetóre”.

Călințarul sèptemânei.

Diua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și serbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Dumineca	24	5	Cuv. Xenia.	7 34	4 56
Luni	25	6	† Par. Greg. Teol.	7 32	4 58
Marți	26	7	Cuv. Xenofontie.	7 30	5 —
Mercuri	27	8	† P. Ioan gura de aur.	7 29	5 2
Joi	28	9	Cuv. Efrem Sirul.	7 27	5 4
Vineri	29	10	Muc. Ignatie.	7 26	5 5
Sâmbeta	30	11	(†) SS. Vas. Gri. si Io.	7 24	5 7

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr 274.